

نقش دولت در بهبود و توسعه کاریابی ها به شیوه کسب و کار الکترونیک با ابزار شبکه ملی بازار کار

محمدابراهیم طلوعی * - علیرضا ولی پور **

چکیده:

اطلاع رسانی شغلی از ابزارهای اصل سیاست‌های فعال بازار کار به منظور کاهش هزینه مبادله نیروی کار می‌باشد. فقدان اطلاعات بازار کار در خصوص فرصت‌های شغلی خالی در مناطق مختلف کشور و بالا بودن هزینه‌های مهاجرت از جمله دلایل اصلی نرخ بیکاری میان استان‌های کشور است. در دنیای واقعی برابری نرخ بیکاری در عمل اتفاق نمی‌افتد که یکی از دلایل آن را می‌توان کامل نبودن جریان اطلاعات در سراسر کشور و عدم اطلاع نیروی کار در یک منطقه از فرصت‌های شغلی در مناطق دیگر دانست. همواره در نقدهای صورت گرفته از طریق کارشناسان و محققین، یکی از سیاست‌های اصلی در جهت کاهش بیکاری ساختاری، توسعه کمی و کیفی مراکز کاریابی به جهت تهیه و تدارک اطلاعات درباره فرصت‌های شغلی موجود و ارائه مشورت‌های شغلی به دو طرف عرضه و تقاضای نیروی کار و افزایش قدرت جذب و ارائه اطلاعات کار عنوان گردیده است. بنابراین مراکز کاریابی می‌توانند، با عملکرد مؤثر و بهینه خود، به کاهش تعداد فرصت‌های شغلی خالی در کشور تأثیر بگذارند. در صورتی که مراکز کاریابی در تمام مناطق کشور توسعه یافته بودند و تحت راهبرد مؤثر یک سیستم جامع دریافت و عرضه اطلاعات قرار داشتند، اطلاعات مربوط به فرصت‌های شغلی خالی در تمام مناطق کشور در اختیار جویندگان کار و متقاضیان نیروی کار قرار می‌گرفت و در نتیجه آن، میزان عدم تعادل‌های منطقه‌ای بازار کار کاهش می‌یافت.

واژگان کلیدی:

کسب و کار الکترونیک، کاریابی، شبکه ملی بازار کار

مقدمه

بی‌شک یکی از مهمترین پدیده‌های هزاره سوم رشد چشمگیر و روز افزون IT و تأثیر آن بر تمامی جوانب زندگی بشر می‌باشد. یکی از این جنبه‌ها نیز که به شدت تحت تأثیر این پدیده قرار گرفته بحث بازارکار می‌باشد و به گونه‌ای درآمدی که در چند سال آینده بدون IT عملاً نمی‌تواند کاری از پیش ببرد. با پذیرش این تأثیرات در یابیم که مشاغل از جهات گوناگونی نظیر نوع، چگونگی انجام آن، سرعت دقت و سهولت در انجام آنها دچار دگرگونی شده‌اند. ساختارهای سنتی مشاغل و سازمان‌ها شکسته و مشاغل دچار تحولات اساسی شده‌اند. تکنولوژی ظاهر بعضی از مشاغل از حذف کرده یا تغییر می‌دهد اما در واقع بسیاری مشاغل جدیدتر، مفیدتر و متنوع‌تر ایجاد می‌کند. تحت تأثیر این روند

می‌توان مشاغل را در چهار گروه مورد بررسی قرار داد: گروه اول مشاغلی هستند که دیگر جایی در ساختارهای نوین سازمانی ندارند و به دلیل از دست دادن کارای خود کاملاً از بین می‌روند. گروه دوم مشاغلی هستند که کاملاً جدید بوده و با ظهور IT و نفوذ آن در سازمان‌ها به وجود آمده و کاملاً مرتبط با IT می‌باشند.

گروه سوم مشاغلی هستند که در هر صورت ساختار سنتی و چه ساختار نوین مورد لزوم هستند. این مشاغل تغییر چندانی نمی‌کنند ولی برای تطابق با شرایط جدید و فناوری‌های نوین با انعطاف پذیری بیشتری در مکان و زمان صورت می‌گیرند. گروه چهارم مشاغلی هستند که ساختار آنها هیچ گونه تغییری نمی‌کند ولی با استفاده از IT به سهولت، با دقت و سرعت بیشتری انجام می‌شوند.

* کارشناس تولید و بهره‌وری وزارت کار و امور اجتماعی

** مدیر کل دفتر هدایت نیروی کار و کاریابی‌های وزارت کار و امور اجتماعی

مزایای استفاده از کسب و کار الکترونیک:

- ☒ نزدیک شدن ارتباطات،
- ☒ دستیابی به بازارهای جدید،
- ☒ افزایش میزان فروش و سود،
- ☒ حذف هزینه‌های مانند تهیه کاغذ، چاپ، بروشور و کاتالوگ،
- ☒ کاهش هزینه‌های معاملاتی و تدارکاتی
- ☒ بهبود مدیریت بر روابط مصرف کننده، عرضه کننده و کارکنان
- ☒ کاهش آلودگی محیط زیست، ترافیک و ازدحام

معایب کسب و کار الکترونیک

- ☒ مسأله امنیت، امکان ورود به سیستم‌های شما از طریق آدرس پست الکترونیک، سایت شبکه و دستیابی به اطلاعات مالی و غیره اختلال در برنامه کاری در صورت خرابی سیستم
- ☒ از دست دادن کنترل
- ☒ مشکلات و هزینه‌های به روز بودن با فناوری‌هایی که به سرعت پیشرفت می‌کنند.

چارجوب تحلیلی

گسترش و نفوذ هر فناوری بستگی به چند عامل نظیر منافع بالقوه فناوری، ظرفیت جذب بنگاه‌ها دارد. منافع بالقوه نه تنها به تولیدکنندگان کالاها و خدمات می‌رسد که از فناوری جدید استفاده می‌کنند بلکه مصرف کنندگان آن کالاها و خدمات نیز از آن بهره مند می‌شوند. برای مثال، رشد سریع اینترنت باعث می‌شود هم عرضه کنندگان و هم مصرف کنندگان از مطلوبیت بیشتری برخوردار گردند.

پذیرش فناوری کسب و کار الکترونیک تابعی از چندین عامل است. این عوامل در اکثر مواقع اثر تقویت کننده دو جانبه‌ای (متقابلی) بر یکدیگر دارند.

ملاحظات بین‌المللی شامل صادرات، واردات فناوری و ... است و در تعامل با کسب و کار الکترونیک، اثر تقویت کننده بر یکدیگر دارند. در این حالت بنگاه در سطح بین‌المللی با پذیرش کسب و کار الکترونیک واردات و صادرات خود را بر مبنای اصول استاندارد کسب و کار الکترونیک شکل می‌دهد. از طرف دیگر قرار گرفتن کالا و خدمات در فضای تجارت الکترونیکی موجب حذف فاصله بین مبدأ و مقصد کالاها و خدمات می‌گردد و تغییرات اساسی در بازارهای هدف به وجود می‌آورد. موفقیت در این فرایند، منوط به مدیریت کارا و حرفه‌ای است. مدیریت حرفه‌ای در درک و شناخت از فضای ارتباطات بین‌المللی، شیوه‌های کسب و کار الکترونیک را متناسب با ملاحظات بین‌المللی تطبیق می‌دهد. از طرف دیگر، مدیریت حرفه‌ای با تجارت مدرن روابط غیرمعمول را تصحیح می‌کند.

حجم عملیات، اثرات دو سویه‌ای را بر کسب و کار الکترونیک دارد. از آنجا که استفاده از کسب و کار الکترونیک باعث دستیابی به انبوهی از مشتریان با سلاقی مختلف می‌گردد. لذا بنگاه‌های فعال در امر تجارت بین‌المللی با گسترش ظرفیت تولیدی و تنوع بخشی به تولیدات کالا و خدمات سعی در جذب مشتریان بیشتر است.

یکی از شرایط مهم دیگر در کسب و کار الکترونیک وجود شبکه ارتباطی قوی همراه با اطمینان بالاست، دسترسی به پهنای باند بالاتر در اختیار هیچ کدام از بنگاه‌ها نیست. پهنای باند قسمتی از زیرساخت‌های نهادینه شده توسط دول است. هر قدر این پهنای بالاتر باشد، حجم و سرعت اطلاعاتی که رد و بدل می‌کند بیشتر خواهد بود. از این رو با در نظر گرفتن نقش مهمی که این عامل می‌تواند در موقعیت خدمات شبکه با توان بالا داشته باشد، خصوصی سازی و مقررات زدایی خدمات ارتباطی به منظور افزایش کارایی در سیستم مخابرات در کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته مورد تأکید قرار می‌گیرد.

متغیرهای رفتاری نظیر میزان مهارت نیروی انسانی بنگاه‌ها، حجم سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه و نرخ‌های دستمزد، از عوامل مهمی هستند که در پذیرش کسب و کار الکترونیک توسط بنگاه‌ها مؤثرند.

ناقص بودن اطلاعات بازار کار در خصوص فرصت‌های شغلی خالی در مناطق مختلف کشور و بالا بودن هزینه‌های مهاجرت از جمله دلایل اصلی بالا بودن نرخ بیکاری میان استان‌های کشور است. در شرایط رقابتی کامل و دسترسی جامع به اطلاعات و همچنین انعطاف‌پذیری دستمزد، وقتی نرخ بیکاری در یک استان بالاتر از استان‌های دیگر قرار گیرد، بیکاران به استان‌های دیگر مهاجرت کرده و در آنجا شغل به دست می‌آورند و نرخ بیکاری استان‌ها یکسان می‌شود. در دنیای واقعی برابری نرخ بیکاری در عمل اتفاق نمی‌افتد که یکی از دلایل آن را می‌توان کامل نبودن جریان اطلاعات در سراسر کشور و عدم اطلاع نیروی کار در یک منطقه از فرصت‌های شغلی در مناطق دیگر دانست.

در دنیای امروز، اینترنت تعداد زیادی فرصت شغلی فراهم کرده است و شرکت‌های فراوانی در سطح دنیا اقدام به استخدام اینترنتی نموده‌اند. علت این امر می‌تواند پایین تر بودن هزینه درج آگهی در اینترنت نسبت به جراید و توزیع اطلاعات مندرج در آن در سراسر دنیا دانست. تا چندی پیش، فرصت‌های شغلی اینترنتی، به حرفه‌های تخصصی و مهندسی منحصر می‌شد، اما امروزه تنوع شغلی در پایگاه‌های کاربری بسیار گسترده است.

با توجه به مزایای پایگاه‌های کاربری برای کارفرمایان و جویندگان کار، کارفرمایان می‌توانند افراد مورد نظر خود را از میان جمعیت زیادی از جویندگان کار، با توجه به نیازهای خود انتخاب کنند. کارجویان هم از طریق اینترنت، می‌توانند به اطلاعات کاملی در مورد شرایط استخدام شرکت کارفرما دست یابند.

پنج نوع پایگاه کاربری در اینترنت شامل، پایگاه استخدام (Wanted Help)، پایگاه گروه بندی (Classifieds)، پایگاه چکیده سوابق کاری (Resume)، پایگاه صنعت (Industry) و پایگاه حرفه (Career) وجود دارد.

مفهوم کسب و کار الکترونیک

کسب و کار الکترونیک تعاریف متعددی دارد که در زیر به برخی از آنها اشاره می‌شود:

● کسب و کار الکترونیک وسیله‌ای که مسیر رسیدن بنگاه‌ها به بازار را هموار می‌سازد. مسیری که مشتریان در آنجا اقدام به خرید کالا و خدمات می‌کنند:

● کسب و کار الکترونیک وسیله‌ای است که به استفاده کنندگان آن امکان رسیدن به مشتریان مؤثر و کارآمد را فراهم می‌سازد.

● کسب و کار الکترونیک توانایی هدایت تجاری از طریق شبکه‌های الکترونیک نظیر اینترنت و شبکه جهانی است.

شیوه‌های کسب و کار الکترونیک

به طور کلی سه شیوه معاملات کسب و کار الکترونیکی وجود دارد: Line Off: در این شیوه بنگاه‌ها برای انجام فعالیت‌های تجاری از سیستم پست الکترونیکی استفاده می‌کنند.

On line: در این شیوه بنگاه‌ها از طریق تعیین کننده متحدالشکل منبع Uniform Resource Locator url اقدام به معاملات تجاری می‌کنند. URLها آدرس‌هایی هستند که ساختار آنها برای همه کامپیوترها یکسان است و به وسیله آن می‌توان به منبع مورد نظر دست یافت (اسنل، ۱۳۷۹، ص ۷۷) دروازه شبکه (PORTAL) یک صفحه شبکه است که در آن لینک‌های برای رفتن به سایت‌های محتوی اخبار مربوط به موضوع‌های مختلف وجود دارد. این صفحات دارای تعداد زیادی آدرس با موضوع‌های مختلف هستند (اسنل ۱۳۷۹، ص ۹۷) خدمات دروازه شبکه اغلب شامل موتورهای جستجوگر، پست الکترونیکی، چت، نقشه‌ها، فروش و گزینه‌های دیگری برای مشتریان است. در واقع دروازه‌های شبکه هدفی برای تبلیغات و بازاریابی هستند.

- ۶- ساماندهی اطلاعات بازار کار در جهت برنامه‌ریزی کلان اقتصادی در بخش اشتغال
- ۷- کسب آمار و اطلاعات در خصوص رشته‌های آموزشی مزاد و مورد نیاز بازار کار جهت برگزاری دوره‌های آموزشی منطبق با نیاز بازار کار.
- ۸- ایجاد رقابت‌پذیری سالم و سازنده بین دفاتر مشاوره شغلی و کارپایی به منظور تسهیل در ارائه خدمات شغلی به متقاضیان.
- ۹- شناسایی کارآفرینان و متقاضیان اشتغال در بخش غیرمزدبگیری (خود اشتغالی)
- ۱۰- کاهش نرخ بیکاری در کشور
- ۱۱- شناسایی دفاتر کارپایی فعال

پیشنهادات اصلاحی به منظور بهبود عملکرد شبکه ملی بازار کار

- ۱- با توجه به این که سایت‌های مشابهی با عملکرد موازی سایت باشگاه کار از سوی دستگاه‌های اجرایی از جمله جهاد دانشگاهی، دانشگاه‌ها و... راه‌اندازی شده است. لذا به منظور اثربخشی بیشتر عملکرد سایت مذکور لازم است نسبت به ساماندهی سایت‌های مشابه اقدام عاجل مبذول گردد.
- ۲- به منظور تعامل هر چه بیشتر مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای با دفاتر کارپایی غیردولتی پیشنهاد گردید ظرفیت رشته‌های آموزش و توانسنجی آن مراکز در اختیار کارپایی‌ها قرار گیرد تا از طریق کارپایی‌ها نسبت به معرفی آنها اقدام شود.
- ۳- انعقاد تفاهم‌نامه فی‌مابین وزارت کار و امور اجتماعی با سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران در جهت تسهیل در امر تبلیغات شبکه ملی بازار کار و رعایت ضوابط انتشار اطلاعیه‌های استخدامی مشمول قانون کار از رسانه ملی.
- ۴- انعقاد تفاهم‌نامه فی‌مابین وزارت کار و امور اجتماعی با وزارت فرهنگ ارشاد اسلامی به منظور ساماندهی امر تبلیغات در نشریات در جهت رعایت ضوابط انتشار اطلاعیه‌های استخدامی مشمول قانون کار.

نتیجه‌گیری

شیوه کسب و کار الکترونیک و حرکت از جوامع سنتی به جوامع اطلاعاتی، تمامی ابعاد نیازمندی‌های بشری را تحت تأثیر قرار داده است. روش‌های کارپایی نیز تابع چنین تغییر و تحولاتی بوده‌اند. در این میان، ضروری است تا وزارت کار و امور اجتماعی، با توجه به وضعیت فعلی خود و بر مبنای مطالعات لازم، روند ورود و حرکت خود در عصر اطلاعات را تبیین و برنامه‌ریزی نمایند. اگر چه در جهان امروز شکاف دیجیتالی بین کشورهای شمال و جنوب پدیدار گشته است. مسلماً بی‌توجهی بیشتر به این مهم، موجبات عقب‌ماندگی غیرقابل جبران را قافله جهانی از به دنبال خواهد داشت. دولت با چنین طرح‌ها و پروژه‌هایی که مرتبط با فناوری اطلاعات با اهدافی نظیر اشتغال‌زایی و افزایش درآمد سرانه، اگر دارای روند هماهنگ و متناسب در بخش‌های مختلف و جلوگیری از پراکنده کاری، انجام کارهای موازی و اتلاف هزینه، انرژی و وقت باشند به نتیجه مطلوب خواهند رسید. □

هر قدر بنگاه تجاری در سطح بین‌المللی از نیروی انسانی متخصص بیشتری برخوردار باشد و منابع بیشتری را به سرمایه‌گذاری تخصیص دهد، موقعیت بهتری در جذب و پذیرش کسب و کار الکترونیک دارد. همچنین دستمزدهای بالا همیشه انگیزه عمده‌ای برای نیروی کار جهت افزایش کارایی و نوآوری به حساب می‌آید. در نتیجه به کارگیری کسب و کار الکترونیک منافع متعددی را به دنبال دارد. علی‌رغم این که بسیاری از منافع موجود در شکل یک ذکر گردید، بسیاری از بنگاه‌ها به دلیل پایین بودن هزینه مشارکت را قبول می‌کنند. اینترنت باعث ارزانی دسترسی به اطلاعات و بازارهای جهانی می‌شود. این عامل موجب می‌گردد سرعت عمل در بازارهای چند منظوره که برای تولید کالاها و اطلاعات است، بالا برود. به طور بالقوه شکل تازه‌ای به سازمان‌دهی زیرساخت مشاغل موجود می‌بخشد و با ارزش‌گذاری مجدد راه را برای انجام معاملات تجاری باز می‌کند و با مهندسی مجدد بازرگانی محدودیت‌هایی که به طور سنتی تولیدکنندگان را از مشتریان جدا می‌ساخت رها می‌سازد.

از سوی دیگر، فعالیت‌های منفصل و جدا از هم نظیر سفارش، پرداخت و خدمات بعد از فروش، ممکن است به یک فرایند واحد ادغام شده و باعث کاهش هزینه‌های اعتباری گردد. نتیجه چنین فرایندی منتهی به افزایش کارایی و رقابت‌پذیری در بین بنگاه‌های صادراتی است. حال از آنجا که وزارت کار و امور اجتماعی به عنوان یکی از متولیان اصلی شناخت و تنظیم بازار کار سعی نموده است تا در این خصوص از ابزارهای مناسبی سود جوید که در این ارتباط می‌توان گسترش مؤسسات کارپایی غیردولتی به عنوان یکی از مهم‌ترین اقدامات نام برد. لذا در راستای شناخت وضعیت اشتغال و ایجاد تعادل بین عرضه و تقاضای نیروی کار و برنامه‌ریزی‌های لازم جهت بهبود وضعیت اشتغال و همچنین با هدف فعال نمودن دفاتر مشاوره شغلی و کارپایی‌های غیردولتی و ایجاد بازار رقابتی بین این دفاتر در زمینه کسب فرصت‌های شغلی برای جویندگان کار، وزارت کار و امور اجتماعی مطابق ماده ۲۳ آیین‌نامه اجرایی قانون مجازات اشتغال به حرفه کارپایی و مشاوره شغلی بدون داشتن پروانه کار مصوب ۱۳۸۷ مبادرت به راه‌اندازی شبکه ملی بازار کار با هدف از ثبت نام جویندگان کار و تأمین نیروی کار مورد نیاز کارفرمایان نموده است.

مزایای بهره‌برداری از شبکه ملی بازار کار

- ۱- ایجاد بانک اطلاعات جامع جویندگان کار و کارفرمایان متقاضی نیروی کار در کشور.
- ۲- تسهیل در دسترسی به اطلاعات بازار کار به منظور تصمیم‌گیری، کنترل و سیاست‌گذاری
- ۳- تسریع در تبادل و نقل و انتقال نیروی کار و کسب فرصت‌های شغلی در کشور
- ۴- کسب آمار و اطلاعات در خصوص وضعیت مهارت، سن، جنس، تحصیلات و... جویندگان کار و نیروی کار مورد نیاز کارفرمایان.
- ۵- تجزیه و تحلیل اطلاعات بازار کار به منظور ارائه به دستگاه‌ها، سازمان‌ها، نهادها و ارگان‌های ذیربط.

منابع

- ۱- تافلر (الوین)، موج سوم، ترجمه: شهیندخت خوارزمی
- ۲- ساروخانی (حسین) مجموعه مقالات همایش نقش اطلاع‌رسانی در بازار کار، شیوه‌های جدید کارپایی و نقش تکنولوژی اطلاعات در رشد و توسعه بازار کار
- ۳- سایت اینترنتی <http://www.cibclub.com>
- ۴- کنکاشی در تجارت الکترونیک وزارت بازرگانی، معاونت برنامه‌ریزی و بررسی‌های اقتصادی

۱- مؤسسه کارپایی: مؤسسات مشاوره شغلی و کارپایی غیردولتی (خصوصی و تعاونی) است که توسط اشخاص ذی‌صلاح برای راهنمایی و مشاوره شغلی به جویندگان و کارفرمایان، شناسایی فرصت‌های شغلی در داخل و خارج از کشور و انجام خدمات مورد نیاز تحکیم‌کننده روابط سه‌جانبه‌گرای کارگر، کارفرما و دولت تأسیس شده و یا خواهد شد. (بند الف ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی قانون مجازات اشتغال به حرفه کارپایی، شماره شغلی بدون داشتن پروانه کار مصوب ۱۳۸۷)

۲- شبکه ملی بازار کار: سامانه واحد الکترونیک که وزارت کار و امور اجتماعی با هدف به‌هنگام‌سازی ثبت اطلاعات بازار کار در ارتباط با کارجویان و کارفرمایان و کارفرمایان و نیز ایجاد مبادله بین دستگاه‌های اجرایی و بخش غیردولتی در زمینه فرصت‌های شغلی و نیروی کار راه‌اندازی نموده است. (بند خ ۱ آیین‌نامه اجرایی قانون مجازات اشتغال به حرفه کارپایی. شماره شغلی بدون داشتن پروانه کار مصوب ۱۳۸۷)